

แนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

The Guidelines for Internal Supervision Administration of Learning Management for Schools under Phayao Primary Educational Service Area Office 2

วันที่รับบทความ: 25 ก.ค. 64

วันที่แก้ไขบทความ: 30 พ.ค. 65

วันที่ตอบรับ: 2 มิ.ย. 65

วัลลิกา สมฤทธิ¹

Wanlipa Somrit¹

สุวดี อุปปิใจ²

Suwadee Uppinjai²

ประเวศ เวชชะ³

Prawet Wetcha³

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2563)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (2020).

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

³ Assistant Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Co Advisor)

สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ และ 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 92 แห่ง คือผู้บริหารสถานศึกษา 92 คน และครูฝ่ายวิชาการ 92 คน รวม 184 คน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้น คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ สถานศึกษาเป็นต้นแบบในการใช้กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียน ครูฝ่ายวิชาการที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และผู้บริหารหรือครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสนใจยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาอิสระ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์ค่าดัชนี ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเนื้อหาสำคัญ นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ครูวิชาการ 3 คน ศึกษาพิเศษ 2 คน และครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ 2 คน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้น คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ สถานศึกษาเป็นต้นแบบในการใช้กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ครูฝ่ายวิชาการที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี ศึกษาพิเศษที่รับผิดชอบดูแลกลุ่มอำเภอเชิงม่วน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 และผู้บริหารหรือครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสนใจยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาอิสระ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ตอบ นำเสนอในรูปแบบความเรียง ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 โดย

ภาพรวม มีค่าดัชนีของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.23 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ รองลงมาคือ รายงานและสรุปผลการนิเทศ การดำเนินการตามแผนการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ และการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีกระบวนการการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการนิเทศ โดยร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ศักยภาพของปัญหาตามบริบทของโรงเรียน สภาพในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอน และความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน 2) การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ โดยให้ความรู้ ความเข้าใจขอบข่ายของการนิเทศภายใน เชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียน 3) การดำเนินการตามแผนการนิเทศ โดยมีฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้นำในระหว่างดำเนินการนิเทศ ใช้รูปแบบและกิจกรรมการนิเทศที่หลากหลาย 4) การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ โดยสร้างแรงจูงใจทางบวกและทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศภายใน การชมเชย และให้คำแนะนำอย่างกัลยาณมิตร และ 5) การรายงานและสรุปผลการนิเทศ ดำเนินการสรุปผลการนิเทศ รายงานผลและนำผลการนิเทศมาปรับปรุง แก้ไข และร่วมกันวางแผนการนิเทศระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ วิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

คำสำคัญ : แนวทางการบริหารงาน นิเทศภายใน การจัดการเรียนรู้

Abstract

The objective of this study was to develop the guidelines for internal supervision of schools under Phayao Primary Educational Service Area Office 2. The samples were school administrators and academic affairs teachers or those in charge of internal supervision in 92 schools that included 92 school administrators and 92 academic affairs teachers totaling 184 participants from those schools under Phayao Primary Educational Service Area Office

2. The research instruments were questionnaire and interview, the statistics for data analysis were PNI, mean, standard deviation, and content analysis was employed to formulate the data into tables and narration. The results showed that:

1. The current and desired circumstance of internal supervision on learning management of schools under Phayao Primary Educational Service Area Office 2, in overall, showed the PNI scores at 0.23. The individual aspects analysis of internal supervision revealed that the aspect showing the highest PNI was knowledge orientation prior to supervision, followed by report and summary of supervision results, implementing supervision plan, planning supervision, and building moral support for supervision recipients.

2. The guidelines for internal supervision of schools under Phayao Primary Educational Service Area Office 2 involved 5 steps. (1) Supervision planning: Together to analyze the data, Study the causes of problems in the context of the school. Conditions in teaching and learning management, teachers, and the need for supervision within the school (2) Knowledge orientation prior to supervision: Training knowledge, understanding and scope of internal supervision by inviting experts or experienced teachers to deliver training to school personnel. (3) Supervision implementation: The school's administrative and academic departments are leading during the supervision. Use a variety of supervisory formats and activities. (4) Building moral support to supervision recipients by creating positive motivation and attitude towards internal supervision by praising and offering peer recommendations, giving advice on supervision by building motivation to teachers in changing for better development of teaching. And (5) Reporting and summarizing supervision: Performing supervision summary report and utilizing supervision results for improvement, revising, co-planning the supervision among supervisors and supervision recipients, analyzing specific issues for better development of instructional process.

Keywords: Administration Guidelines, Internal Supervision, Learning Management

บทนำ

ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามมาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 5) การศึกษาเป็นรากฐานที่มีความสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่สำหรับการพัฒนาความรู้ ความคิด มุ่งเน้นให้เด็กเก่ง เด็กดี มีความสุข มุ่งพัฒนาให้ทุกคนในสังคมได้รับการพัฒนาศักยภาพ เน้นศักดิ์ศรีของความเป็นคนมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานความเป็นไทย รู้จักตนเอง รู้จักการสืบสานวัฒนธรรมไทย (เกรียงศักดิ์ ไชยเนตร, 2552 : 1)

การนิเทศการศึกษาเป็นหนึ่งในกระบวนการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่จะช่วยบุคลากรในสถานศึกษา ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน บริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ในการนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินการกับบุคลากรในสถานศึกษาโดยเกิดจากความร่วมมือ ของคณะครู บุคลากรทางการศึกษาเป็นการช่วยเหลือร่วมกัน แก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ครูที่รับการนิเทศได้เรียนรู้และมีความเข้าใจในการปฏิบัติงานชัดเจนยิ่งขึ้น มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นช่วยเหลือให้ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน โดยให้ผู้บริหารหรือผู้ที่มานิเทศใช้กระบวนการนิเทศภายในเป็นเครื่องมือในการบริหารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในกระบวนการนิเทศภายในอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ครูผู้สอนมีการเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่ดำเนินการกับบุคลากรในสถานศึกษาเกิดจากความร่วมมือ ของคณะครู บุคลากรทางการศึกษาและศึกษานิเทศก์ในอันที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกระบวนกรเรียนการสอนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นองค์ประกอบหลักหนึ่งในองค์ประกอบของกระบวนการหลักสำคัญ 3 ประการของการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ กระบวนการบริหารการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษาที่ต้องปฏิบัติประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ จะขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งไม่ได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้คุณภาพการศึกษาด้อยลงทันที และต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันยุคทันสมัยอยู่เสมอ (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2548 : 5) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความช่วยเหลือครูในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะที่จำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพที่จะส่งผลต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้นิเทศให้คำแนะนำ ช่วยเหลือผู้รับการนิเทศสร้างขวัญและกำลังใจ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการพัฒนาไปสู่เป้าหมายในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพร่วมกัน

ประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557 : 4) ได้กำหนดมาตรฐานสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไว้ส่วนหนึ่งว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศมีระบบที่ทรงประสิทธิภาพ ในการกำกับดูแลติดตาม ประเมินผลและนิเทศสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ปรับปรุงพัฒนาด้านงานวิชาการให้กับสถานศึกษาในสังกัดโดยเฉพาะกับครูผู้สอน งานหลัก คืองานด้านวิชาการเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้จะปฏิบัติการกิจได้ครบถ้วนตามรูปแบบและกระบวนการนิเทศแต่ในภาพรวมของคุณภาพการศึกษาที่ปรากฏยังไม่สามารถส่งผลไปยังคุณภาพผู้เรียนที่น่าพึงพอใจได้ เช่น ผลคะแนนทดสอบและผลการประเมินการศึกษาระดับชาติทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวมที่ยังไม่น่าพึงพอใจ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่ที่อำเภอจุน จังหวัดพะเยา มีโรงเรียนในความรับผิดชอบ จำนวน 136 โรงเรียน มีพื้นที่ครอบคลุม 5 อำเภอ คือ อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน อำเภอปง และอำเภอภูซาง แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย กลุ่มอำนวยการ กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มกฎหมายและคดี และหน่วยตรวจสอบภายใน

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินในปีการศึกษา 2561 และ 2562 ที่ผ่านมา พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทุกสาระวิชาลดลง และคะแนนเฉลี่ยโดยรวมลดลงร้อยละ 5.13 และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินในปีการศึกษา 2561 และ 2562 ที่ผ่านมาพบว่าในด้านภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 7.47 และด้านคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 2.23 จากผลการทดสอบระดับชาติทั้ง 2 ระดับจะเห็นได้ว่าผลการทดสอบในระดับเขตลดลง เมื่อเปรียบเทียบ ปีการศึกษา 2561 และ 2562 ซึ่งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานก็เป็นผลสะท้อนจากการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการสำคัญมากอย่างหนึ่งที่จะช่วยควบคุมคุณภาพ มาตรฐานและประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ต้องอาศัยกระบวนการการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยมีกิจกรรมการนิเทศที่หลากหลาย มีเทคนิควิธีการนิเทศภายในโรงเรียน และมีมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งการดำเนินแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนจะที่ช่วยพัฒนาครูและบุคลากรภายในโรงเรียน รวมทั้งการสร้างความร่วมมือ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภายใน

โรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ในแนวทางการนิเทศภายใน โรงเรียนควรมีกระบวนการอย่างเป็นลำดับโดยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียน จัดทำแผนการนิเทศ แล้วจึงนำแผนไปสู่การปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และควรมีการประเมินผลการนิเทศเพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

ดังนั้น แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน เนื่องจากบุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้ที่รู้ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาได้ดีที่สุด จึงจำเป็นที่ต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติการนิเทศและร่วมกันประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงเป็นหน้าที่หลักสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นภายในสถานศึกษา เพื่อให้ความช่วยเหลือและปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพบรรลุผลตามหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 180) และการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความเป็นประชาธิปไตย ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของงานเป็นหลัก เน้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ มีการควบคุม ติดตามผลการดำเนินงานและผลผลิตอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษา

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียน และศึกษาแนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 สำหรับนำมาใช้ในส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยใช้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ด้านความรู้
 - 1.1 ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
 - 1.2 ทราบถึงแนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. ด้านการนำไปใช้
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน
 - 2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการพัฒนาบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ คือ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการหรือครู ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 120 แห่ง คือผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 120 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 120 คน รวม 240 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (สุนันทา สบายวรรณ, 2558 : 56; อ้างอิงจาก Krejcie and Morgan, 1970 : 85) ได้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการหรือครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 92 แห่ง คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 92 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 92 คน รวมจำนวน 184 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดด้านกระบวนการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียน ของสัจจ อูทรานันท์ (2530 : 9) มีดังนี้

- 1.1 การวางแผนการนิเทศ (P-Planing)
- 1.2 การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ (I-Informing)
- 1.3 การดำเนินการตามแผนการนิเทศ (D-Doing)
- 1.4 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ (R-Reinforcing)
- 1.5 รายงานและสรุปผลการนิเทศ (E-Evaluation)

2. ขอบข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน มีดังนี้

- 2.1 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน
- 2.2 การพัฒนาหลักสูตร
- 2.3 การพัฒนาครู

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรใช้ในการศึกษาค้างนี้ คอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 120 แห่ง คือผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 120 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการจำนวน 120 คน รวม 240 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการหรือครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 92 แห่ง คือผู้บริหารโรงเรียน 92 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ 92 คน รวม 184 คน โดยพิจารณาจากแบบสอบถาม และตามเกณฑ์ที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้น ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณวุฒิ มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี
4. ผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสมัครใจยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาอิสระครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการการศึกษาคือ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาใช้ เป็นแบบสอบถามจัดทำขึ้นจากกรอบแนวคิดในการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับเรื่อง การบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ ลักษณะของแบบสอบถาม จำแนกออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 เป็นคำถามของแบบสอบถามที่มี

ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง และความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Item-Objective Congruence : IOC) ว่าเหมาะสมหรือไม่ รวมทั้งขอข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม จากการพิจารณาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ซึ่งสามารถตัดสินใจได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสมกับนิยามเชิงปฏิบัติการ หลังจากนั้นได้ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index : PNI) แล้วจึงเรียงลำดับจากที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นตามลำดับแรก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้ศึกษากำหนด ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียน 3 คน 2) ครูวิชาการ 3 คน 3)ศึกษานิเทศก์ 2 คน และ 4) ครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ 2 คน โดยพิจารณาจากแบบสอบถาม และตามเกณฑ์ที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้น ดังนี้

1. ผู้บริหารมีคุณวุฒิ มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์
2. ผลงานของครูผู้บริหารนักเรียนและสถานศึกษามีชื่อเสียง
3. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นต้นแบบในการใช้กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
4. ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

5. ศึกษาพื้นที่ที่รับผิดชอบดูแลกลุ่มอำเภอเชิงม่วน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

6. ผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสนใจยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาอิสระครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนโดยศึกษาหลักการ ทฤษฎี ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน กำหนดหลักเกณฑ์แบบสัมภาษณ์โดยนำข้อมูลจากตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นแล้ว จึงเรียงลำดับจากที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับแรกมาเป็นข้อมูลเพื่อมาสร้างข้อคำถามและแนวทางการสัมภาษณ์ สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน และนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ เพื่อทำการตรวจสอบให้ข้อคิดเห็น หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตอบ นำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าดัชนีของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.23 เมื่อพิจารณากระบวนการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ รองลงมาคือ รายงานและสรุปผลการนิเทศ การดำเนินการตามแผนการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ และการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีกระบวนการการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ

1) การวางแผนการนิเทศ ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาสาเหตุของปัญหาตามบริบทของโรงเรียน สภาพในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอน และความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดประชุมวางแผนการนิเทศ กำหนดประเด็น กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกัน การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียนเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียน การวางแผน จัดปฏิทินการนิเทศ และจัดทำโครงการนิเทศอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และวิเคราะห์ข้อมูลผลรายงานของสถานศึกษา สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2) การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ โดยให้ความรู้ ความเข้าใจขอบข่ายของการนิเทศภายใน เชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้ หรือครูที่มีประสบการณ์แก่นักตลากรในโรงเรียน

3) การดำเนินการตามแผนการนิเทศ ตามแผนการนิเทศตามปฏิทิน โดยมีฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้นำในระหว่างดำเนินการนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่หลากหลาย โดยการนิเทศแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการและยืดหยุ่นกับสถานการณ์ ให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการนิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นระยะและต่อเนื่อง และการใช้รูปแบบกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

4) การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ โดยสร้างแรงจูงใจทางบวก และทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศภายใน การชมเชย และให้คำแนะนำอย่างกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำข้อนิเทศโดยสร้างแรงผลักดันให้ครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อจะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น และ 5) การรายงานและสรุปผลการนิเทศ ดำเนินการสรุปผลการนิเทศ รายงานผล และนำผลการนิเทศมาปรับปรุง แก้ไข และร่วมกันวางแผนการนิเทศระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ วิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

อภิปรายผล

1. ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

เมื่อพิจารณาคำดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ของกระบวนการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยภาพรวม เมื่อพิจารณากระบวนการบริหารงานนิเทศเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีคำดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 232-334) ได้เสนอขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องให้ความรู้ในงานที่ปฏิบัติในการปฏิบัติงานนั้น และต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้รับการนิเทศ ผู้ให้การนิเทศ ผู้บริหาร และผลการศึกษายังได้สอดคล้องกับ ทศนีย์ เศรษฐรักษา (2563) โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE การศึกษาพบว่า กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE ทำให้ผู้นิเทศสามารถวางแผนการปฏิบัติงานนิเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาของภารกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ ทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานให้กับผู้รับการนิเทศ ทั้งนี้เนื่องมาจาก การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศจะทำให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้ เข้าใจในการนิเทศ ส่วนของขอบข่ายงานที่ต้องเตรียมรับการนิเทศว่ามีลำดับขั้นตอน การดำเนินงานอย่างไรบ้างเพื่อที่จะได้ปฏิบัติและทำงานได้อย่างมีคุณภาพและรับนิเทศตรงจุดประสงค์ หลังการนิเทศหากมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นจำเป็นจะต้องทบทวนและให้ความรู้ความเข้าใจใหม่อีกครั้ง ซึ่งการให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศสามารถดำเนินการโดยผู้นิเทศเป็นผู้ให้ความรู้ หรือให้ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้กับบุคลากรในโรงเรียนก็ได้

2. แนวทางการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

2.1 การวางแผนการนิเทศ (P - Planning)

ควรร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาสภาพของปัญหาตามบริบทของโรงเรียน สภาพในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอน และความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียน ประชุมวางแผนการนิเทศ กำหนดประเด็น กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการนิเทศ ร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียนเพื่อหาปัจจัยที่ส่งต่อการบริหารงาน นิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า การศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการนิเทศ เป็นขั้นตอนที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญ ที่สุดก่อนดำเนินการนิเทศ (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) และยังสอดคล้องกับ วัชร่า เล่าเรียนดี ซึ่งกล่าวไว้ว่า ขั้นตอนการวางแผนนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศ (วัชร่า เล่าเรียนดี, 2555) ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ ศิริ จันทะพล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนว่าควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความ ต้องการ ทั้งนี้เนื่องมาจากการวางแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ก่อนจะเริ่มการนิเทศภายใน สถานศึกษาควรจะร่วมกันประชุมวางแผนการนิเทศ วิเคราะห์ สภาพของปัญหาที่ต้องการ พัฒนาปรับปรุงตามบริบทของโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนรวมถึงการพัฒนาของ ครู เพื่อกำหนดหัวข้อ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผู้ที่จะนิเทศและผู้ที่ได้รับการนิเทศ โดยการมี ส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน โรงเรียนควรจัดทำปฏิทินการนิเทศ และ จัดทำโครงการนิเทศ อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐานและพัฒนาการศึกษาของ โรงเรียน (ศิริ จันทะพล, 2552)

2.2 การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ (I - Informing)

ควรให้ความรู้ ความเข้าใจขอบข่ายของการนิเทศภายใน และเชิญผู้เชี่ยวชาญ จากภายนอกมาให้ความรู้ หรือครูที่มีประสบการณ์แก่บุคลากรในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า ขั้นให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ เพื่อให้เข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าต้องอาศัยความรู้ ความสามารถเรื่องใด อย่างไร อาจดำเนินการโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้หรือมอบให้บุคลากรในโรงเรียน

ที่มีความรู้และประสบการณ์เป็นผู้ให้ความรู้แทน หรือร่วมกันระหว่างบุคลากรจากภายนอก และภายใน โรงเรียน (สังค อุทรานันท์, 2530) และยังคงคล้องกับ วัชรรา เล่าเรียนดี ได้เสนอ กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียน โดยให้ความรู้หรือแสวงหาความรู้จากเอกสารต่าง ๆ และ จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการสอนในชั้นเรียน และความรู้ เกี่ยวกับวิธีสอนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สนใจ (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2552) ผลการศึกษา ยังคงคล้องกับ ต่อศักดิ์ เนียมวิสัย ได้ทำการศึกษาพบว่า ด้านการจัดสรรทรัพยากรเฉพาะอย่าง สำหรับการนิเทศภายใน ผู้นิเทศควรมีความรู้ความเข้าใจหลักการนิเทศ วัตถุประสงค์ในการ นิเทศอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจากบุคลากรแต่ละคนนั้นมีความเข้าใจเรื่องการนิเทศต่างกัน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและฝ่ายวิชาการจะต้องระบุขอบข่ายของการนิเทศและ วัตถุประสงค์ของการนิเทศ เพื่อจะได้เข้าใจขั้นตอน การดำเนินการ และให้ครูผู้รับการนิเทศ ได้เตรียมความพร้อม การให้ความรู้ก่อนรับการนิเทศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้รับ การนิเทศเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของการนิเทศในแต่ละครั้ง (ต่อศักดิ์ เนียมวิสัย, 2559)

2.3 การดำเนินการตามแผนการนิเทศ (D - Doing)

การดำเนินการตามแผนการนิเทศตามปฏิทิน โดยมีฝ่ายบริหารและฝ่าย วิชาการของโรงเรียนเป็นผู้นำในระหว่างการดำเนินการนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศและ กิจกรรมการนิเทศ ที่หลากหลาย โดยการนิเทศแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการและ ยึดหยุ่นกับสถานการณ์ โดยให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการนิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ควรมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นระยะและต่อเนื่อง และมีการใช้การนิเทศรูปแบบตามกระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรรา เล่าเรียนดี ซึ่งกล่าวไว้ว่า การดำเนินการ ปฏิบัติงานนิเทศ เมื่อผู้รับการนิเทศลงมือปฏิบัติงานตามที่ได้รับความรู้มาแล้ว ผู้นิเทศจะ คอยติดตามดูแลช่วยเหลือ แนะนำ ควรดำเนินการนิเทศตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้ร่วมกัน นิเทศตามเวลาที่นัดหมาย ส่วนผู้บริหารคอยให้การสนับสนุนให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ ใช้เทคนิคและวิทยาการนิเทศหลาย ๆ แบบ มีการเปลี่ยนบทบาทในการนิเทศ (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2555) และสอดคล้องกับคู่มือการนิเทศภายใน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย ซึ่งกล่าวว่ากระบวนการนิเทศภายในในการปฏิบัติการนิเทศ

สามารถใช้หลายๆ วิธีตามความเหมาะสม ควรวางแผนวิธีการนิเทศให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการดำเนินการตามแผนการนิเทศควรดำเนินการตามกำหนดการที่กำหนดไว้ หากที่โรงเรียนมีกิจกรรมเพิ่มเติมไม่สามารถทำตามกำหนดการได้ ฝ่ายวิชาการก็ควรมี ความยืดหยุ่นตามสถานการณ์โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการนิเทศให้หลากหลาย และไม่เป็นทางการมากเกินไป โดยมีฝ่ายบริหารและวิชาการเป็นผู้นำการนิเทศ หลังการนิเทศผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ และควรเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องตรง ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล, 2557)

2.4 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ (R - Reinforcing)

การสร้างแรงจูงใจทางบวกและทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศภายใน การชมเชย และให้คำแนะนำอย่างกัลยาณมิตร และให้คำแนะนำข้อนิเทศโดยสร้างแรงผลักดันให้ครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อจะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Harris, B. M. ได้เสนอกระบวนการนิเทศบทบาทในฐานะผู้นำ ดำเนินการโดยวินิจฉัยสั่งการ กระตุ้นให้บุคลากรทำงานลงมือปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำ ให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน (Harris, B. M., 1958) การศึกษายังสอดคล้องกับ จิตมา วรรณศรี ซึ่งกล่าวไว้ว่า การดำเนินการนิเทศหลักกัลยาณมิตร ผลลัพธ์ของการนิเทศทางการศึกษาขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ดีการประสานงานความร่วมมือ ความไว้วางใจ การให้เกิดซึ่งกัน (จิตมา วรรณศรี, 2557) และสอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ ซึ่งกล่าวไว้ว่าการเสริมแรงจากผู้บริหาร เพื่อให้ผู้ได้รับการนิเทศมีความมั่นใจและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสร้างเสริมกำลังใจ ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ จะทำให้ผู้ที่ได้รับการนิเทศมีความเต็มใจในการพัฒนาตนเอง พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย บทบาทของผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ หรือผู้ที่นิเทศควรสร้างแรงจูงใจทางบวกและทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศให้กับครูผู้รับการนิเทศ สร้างแรงผลักดันให้ครูผู้สอนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดียิ่งขึ้น ให้คำชมเชย คำแนะนำอย่างกัลยาณมิตร (สัจด์ อุทรานันท์, 2530)

2.5 การรายงานและสรุปผลการนิเทศ (E – Evaluation)

โรงเรียนควรดำเนินการสรุปผลการนิเทศ รายงานผล และนำผลการนิเทศมาปรับปรุงแก้ไข โดยร่วมกันวางแผนการนิเทศระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ วิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ คู่มือการนิเทศภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร กล่าวว่เมื่อสิ้นสุดผลการนิเทศแต่ละครั้ง ควรรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบ โดยทำเป็นบันทึกข้อความ หรือแบบรายงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร, 2557) และยังสอดคล้องกับ แจ่มนภา ล้าจุมจัง แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในแบบชี้แนะสำหรับสถานศึกษา พบว่าด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบชี้แนะ รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย นำผลมาปรับปรุงพัฒนางานติดตามผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมสรุปและรายงานผล (แจ่มนภา ล้าจุมจัง, 2559) และการศึกษายังสอดคล้องกับ นิรุท เตจ๊ะ ได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ติดตามประเมินผล การปฏิบัติงาน ควรนำผลการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อมูลหลังการนิเทศจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนิเทศครั้งต่อไป ในการรายงานและสรุปผลการนิเทศควรเป็นการสรุปผลโดยร่วมกันระหว่าง ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ในส่วนของข้อมูลหลังการนิเทศก็นำมาวิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขเสนอต่อผู้บริหารให้รับทราบ และควรทำรายงานการนิเทศภายในทุกครั้งที่มีการนิเทศและเก็บไว้เป็นหลักฐานการนิเทศต่อไป (นิรุท เตจ๊ะ, 2554)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวางแผนการนิเทศ (P - Planning)

ผู้บริหารและคณะครูควรร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายการนิเทศภายในโรงเรียน หรือเครือข่ายการนิเทศภายในโรงเรียนระดับระหว่างโรงเรียน เพื่อดำเนินกิจกรรมการนิเทศแจ้งข้อมูล แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนิเทศ และเก็บข้อมูลหลักฐานการนิเทศผ่านสื่อออนไลน์ ให้มีความยืดหยุ่นและรักษาระยะห่างตามมาตรการ (Social Distancing)

ผ่าน Facebook Group, Line Group, LINE Open Chat, Google Share Drive เป็นต้น เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ช่วยเหลือ และติดตามความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการนิเทศภายใน ได้อย่างต่อเนื่อง

2. การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ (I - Informing)

ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกหรือครูที่มีประสบการณ์มาให้ความรู้รูปแบบและกิจกรรมการนิเทศที่หลากหลายทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แก่บุคลากรในโรงเรียน

3. การดำเนินการตามแผนการนิเทศ (D - Doing)

3.1 สนับสนุน ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ครูผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน และให้ความรู้ ความเข้าใจจุดประสงค์ที่ตรงกันในการนิเทศภายในโรงเรียน

3.2 ควรใช้รูปแบบและกิจกรรมการนิเทศที่หลากหลายทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การนิเทศโดยใช้กระบวนการ PLC การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) การนิเทศชั้นเรียนโดยการรักษาระยะห่าง เป็นต้น และกิจกรรมการนิเทศมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์

3.3 ควรใช้สื่อและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทการนิเทศมากขึ้นโดยการนิเทศแบบออนไลน์ เช่น การนิเทศผ่าน Platform online การนิเทศผ่าน E-Learning การนิเทศหรือการประชุมผ่าน Application online เช่น Google Meet, Zoom Meeting, Microsoft Teams, Line เป็นต้น

4. การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ (R - Reinforcing)

ควรสร้างเสริมกำลังใจ สร้างแรงจูงใจทางบวกและทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศภายใน โดยการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ และควรมีการกล่าวชมเชย คำแนะนำอย่างกัลยาณมิตร มีการยกย่องเชิดชูเกียรติ และการสร้างขวัญและกำลังใจโดยการให้รางวัลสิ่งตอบแทน

5. การรายงานและสรุปผลการนิเทศ (E – Evaluation)

ควรรวบรวมข้อมูล การรายงาน โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน และสรุปผลการนิเทศ นำข้อมูลไปปรับปรุงต่อไป และ

ควรร่วมกันพัฒนาแหล่งวิทยาการทางการศึกษาในโรงเรียน ห้องศูนย์วิชาการ ห้องประชุม ให้ทันสมัยและพัฒนาเทคโนโลยีให้พร้อมเป็นแหล่งศึกษา และค้นคว้าทางวิชาการ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เป็นข้อจำกัด ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อนำผลการศึกษามาปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูและ พัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. ควรมีการศึกษาการนิเทศภายในโรงเรียนของฝ่ายงานต่าง ๆ โรงเรียน เช่น ฝ่ายงานบริหารทั่วไป ฝ่ายงานกิจการนักเรียน ฝ่ายบุคลากร เป็นต้น
3. ควรมีการถอดบทเรียนของโรงเรียนที่มีรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่มีคุณภาพ มีรูปแบบการนิเทศที่น่าสนใจ และสามารถเป็นต้นแบบได้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โรงเรียนที่เป็นต้นแบบของการนิเทศภายในโรงเรียนให้โรงเรียนอื่น และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- _____. (2550). แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ที.เอส.บี. โปรดักส์.
- เกรียงศักดิ์ ไชยเนตร. (2552). การนิเทศภายใน โรงเรียนอนุบาลเชียงคำ (วัดพระธาตุสบแวน) อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- จิตติมา วรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิษณุโลก : โรงพิมพ์รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- แจ่มนภา ลำจุมจิง. (2559). แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในแบบชี้แนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- ต่อศักดิ์ นิยมวิลัย. (2559). แนวทางการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. นครสวรรค์.
- ทัศนีย์ เศรษฐรักษา. (2563). การศึกษาผลการนิเทศเพื่อส่งเสริมการจัดประสบการณ์กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะของครูผู้สอนอนุบาล 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- นิรุท เต๊ะจะ. (2554). การศึกษาสภาพและแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเวียงแก่นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2548). เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2553). การนิเทศการสอน สาขาหลักสูตรและการนิเทศ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2554). การนิเทศการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2555). การศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ศิริ จันทะพล. (2552). *แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. เลย.
- สังัด อุทรานันท์. (2530). *การนิเทศการศึกษา หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. (2557). *คู่มือการนิเทศภายใน กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา*. สตูล: สำนักงานฯ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *คู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.
- _____. (2557). *มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2557*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.
- สุนันทา สบายวรรณ. (2558). *การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปทุมธานี.
- Harris, B.M. (1985). *Supervisory Behavior in Education*. (2nd ed.). Englewood Cliff, New Jersey: Prentice-Hal.

